

Jógvan Mørkøre, samfelagsfrøðingur í flaggrøðu:

-Okkum tørvar felags rannsakan

Nóg av okkara politiska orðaskifti stendur í dag úrlatið sum sjálvhátíðarligt gabb uttan at hava átt botn í veruleikanum. Latið okkum ásanna tað og lova brøðralagnum framat. Tað er ein skylda vit hava á tíkið okkum við at savnast undir sama flaggi segði Jógvan Mørkøre, samfelagsfrøðingur m.a. í flaggdagsrøðuni í Havn sunnudagin.

Góðu áhoyrarar.

Sum so mangan fyrr savnast vit nú her til flaggdagshald. Stór og smá, ung og gomul, lág og høg. Fløgini eru tey somu, mong andlit tey somu, men kortini er so mangt, sum í dag er øðrvísi enn fyri bert einum ári síðani.

Ti vit kunnu hóskandi skoyta uppi, at umframt at vit eru stór og smá, ung og gomul og lág og høg til staðar, so er fittur partur arbeiðsleysisur sum saman við fólki, ið enn hevur arbeiði, savnast her í dag. — Og: Ivaleyst høvdu fleiri, ið vóru von at heiðra Merkið, henda dag fegin viljað verið her, men kunnu ikki ti tey meira ella minni eru rikin í útleigd av búskaparligu gongdini hesa seinastu tíðina.

Eitt annað er, ið er øðrvísi, og tað er, at hóast Merkið í stríði okkara fyri egið flagg vann sær eikarsess á lögtingsins grund, og tað í dag veittrar einsamalt oman fyri tinghús okkara, so tykist avgerðarrættur tingsins í mongum avgerandi lutum at vera kveistradrur til viks.

Stríðið fyri at vinna flaggi okkara viðurkenning var um somu leið eitt stríð fyri at vinna føroysku tjóðini sjálvsavgerðarrætti. Nakað av sjálvsavgerðarrætti fingi vit við heimastýrisskipanini og samstundis viðurkendu danir rætt okkara til egið flagg. Í dag standa vit við

einum flaggi, sum hevur vunnið sær viðurkenning á nógvum okkum um allan heim, men samstundis við einum stórum íva, um samtyktirnar, sum avgera lagnuna hjá hesum landi okkara, longur verða gjørdar í hús-unum her omanfyri. Flaggið veittrar her eins og undanfarin ár, men týðningarmestu avgerðirnar verða í dag tiknar aðrastaðni av øðrum enn teimum, vit settu inn á ting til at gera tað.

Tað, sum verri er, at mong í dag hava hug at fjala útyvir, at tey eru føroyingar. Eitt er, at føroyingar, sum eru noyddir í útleigd, kenna seg sviknar og hava givið upp vónina at koma heimaftur. Tað er væl skiljandi, at tey vanda flaggi okkara bakið. — Spurningurin er, um ikki vit onnur vundu teimum bakið. Um ikki vit í veruleikanum flaggaðu tey út.

Annað er, at t.d. ungdomur okkara, ið lesur í úti-setu, hevur hug at skammast um avleiðingarnar av teimum avgerðum, ið vórðu tiknar undir hesum flaggi. — Og leggja seg eftir at tosa fremmant mál so væl, at tað ikki skal hoyrast, at tú ert føroyingur.

Hetta er heilt annað lag enn fyri bert fáum árum síðani, tá einki mark var fyri, hvussu erpin vit vóru um tey frægu úrslitini hjá fótbóltslandsliðnum. Tá bar til at tosa gøtudanskt í

Keypmannahavn.

Alt er kortini ikki bara grátt út yvir grátt. Undirgrundina hava vit fingið rættin til frá dønnum, síðani seinasta flaggdagshald. Tíverri er tað bara so, at har Dannebrog tók seg aftur, hevur Union Jack partvist trokað seg fram. So óvist er, um tað rikidømi, sum vit ætlaðu okkum inn undir føroyskt flagg, verður okkara, ella um onnur sleppa at kanna sær tað.

Undir hesum truplu umstøðum, kann tað tykjast rangvørgt at gera so nógva burtúr Merkinum. Havi hoyrt onkran tíkið so speiskliga til, at frægari var at flutt flaggdagshaldið oman til Amtmansborgina og heldur sungdi fyri Dannebrog.

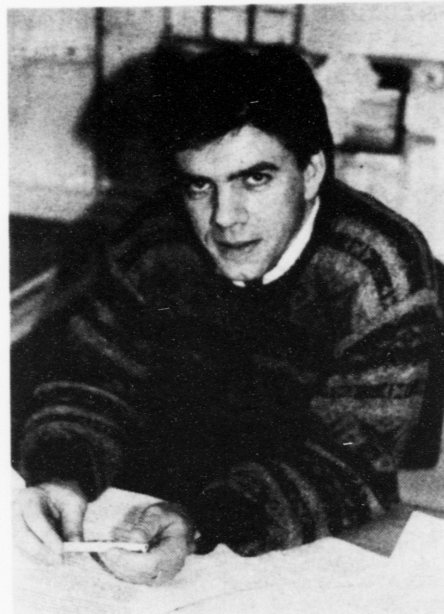
Uppaftur onnur og vaksandi tal hava hug at leita sær inn undir tær 12 stjörnur á tí bláa dúkinum. Neyvan verður nøkur stjörna afturat í hesum flaggi, um Føroyar verða partur av EF, men nógva av tí sjálvsavgerðarrætti, ið hevur liggið hjá tingi okkara undir føroyska flagginum, verður tá givið yvir til stovnar undir bláa dúkinum.

Havi hug at vanda øllum hesum við. Í staðin fyri at visa flaggi okkara bak, ti so mangt legnaði seg so øvugt undir hesum merki, so er orsök til at savnast undir tí felags rannsakan, hvat má vera øðrvísi í framtíðini.

Føroyingar vóru bert eitt av mongum fólki, ið valdu at stríðast fyri viðurkenning sum egið fólk við rætti at ráða sær sjálvum. Hetta var eitt stríð, ið fevndi um lógávurætt til tingið, men eisini um endurreisn av málinum og viðurkenning av tí og flaggi okkara. Vit kunnu vera av ymskari áskoðan, annaðhvørt vit rúku nóg langt ella á mál í hesum, men veruleikin er, at føroyingar við at viðurkenning seg sjálvum sum fólk, sum tjóð, vundu rættindi og viðurkenning, sum ikki lutadust øðrum fólki. Summi teirra hvurvu í søgunnar meldri sum partar av øðrum tjóðum. Onnur, ið ikki fingi sær tær sømdir, tey kravdu, men kortini sýtti fyri at viðurkenna seg sum part av aðrari tjóð, krevja í dag sín rætt. Tíverri alt ov ofta uttan virðing fyri rættindum hjá øðrum veikari tjóðum, ið somuleiðis vilja hava sitt.

Tað, sum so mangan verður gloymt, er, at við kravinum um rættindi, fylgja skyldur. Skylda mótvægis øðrum, vit visa flaggið. Skylda at viðurkenna teirra rættindi og skilja teirra krøv. Og við vunnun sjálvsavgerðarrætti, fingi vit eisini skyldur mótvægis hvørjum øðrum, ið gingi saman inn undir flaggið. Her liggur okkara lutur eftir.

Tankin um fólksligan suverenitet kom inn í søguna

fyri at vera við fronsku kollveltingini. Franska kollveltingin í 1789 staðfesti ikki bert rættindi borgarans og menniskjunnar mótvægis gomlu fúrstunum, ið søgdu seg eiga vald frá Guði. Við at kveistra kong og aðal til viks fyri at politikkur skuldi kunna gerast eitt úrslit av demokratiska viljanum hjá fólkinum, varð eisini ruddað slóð fyri tjóðskaparligum sjálvsavgerðarrætti.

Hesir tankar fylgdu herunum hjá Napoleoni út um alt Europa og festu røtur. Mangan hjá teimum, ið inniligast stríddust fyri at fáa franska hersetingarvaldið útáftur.

So hvørt dustið legðist á europeisku vígvællunum myndaðust nationalstatir, sum vit kenna teir í dag. Hóast dentur varð lagdur á hugtøk sum fólk og borgarlig rættindi sum demokrati, so gjørdust teir fyrstu nationalstatirnar tíverri eisini størstu kúgarar av somu rættindum, bæði innanlendis og fjart um allan knøttin. Men tey kúgaðu svaraðu aftur við somu orðum: Vit eru eitt fólk við egnum rættindum til demokrati, mál og mentan. Og til egið flagg.

Føroyskt mál, føroyskt flagg, tað at Føroyar fingi sjálvsavgerðarrætti við Heimastýrisskipanini vóru partur av tí bakslátrii, ið rakti fyrstu nationalistar-

nar, sum royndu at gera sin tjóðskap til tjóðskapin hjá øðrum og minni mentum. Aldurisið, ið byrjaði við fronsku kollveltingini, skolaði mangt burtur, og var orsök til mangt nýtt. Sjógvurin hevur ikki enn lagt seg.

»Frælsi, javnaður, brøðralag« — rakstrarrópið hjá fronsku kollveltingini — ið bæði liberalistar og sosialistar hava prýtt skildir síni við, hevur fingið roynt seg í ymsum líki. Vestanfyri vóru tað serliga hugtøk sum frælsi og javnaður, ið sluppu at royna seg í einum tvidrátti millum borgarligar og socialistiskar flokkar.

Hjá flestu liberalistum verður javnaðurin kroystur í hel til frama fyri fyrst og fremst búskaparligum frælsi — uttan mun til um tað so gerst veruleiki. Spurningurin um brøðralag ella solidaritet verður samsvarandi hesum avmarkaður til politisk mannarættindi so sum skrivi-, talu- og frælsi at skipa feleg.

Hjá flestu marxistum varð frælsið kroyst av til-tøkunum til at fremja javnað — eisini uttan mun til um endamálið gjørdist veruleiki. Brøðralagið varð samsvarandi avmarkað til sosial mannarættindi sum skúlagongd, arbeiði og mat í munni.

Múrurin rapaði. Hinvegin

Framhald á síðu 22

"Okkara politiska skipan stendur fyri skotum. Í nærum eina öld hava vit togast um sjálvstýri og samband. Vit hava alla tíðina ímyndað okkum, at tað vóru vit, sum skuldu loysa, um loysast skuldi. Í dag er tað kanska heldurt, vit hava samband við, ið vilja loysa frá okkum. Loysa, tí vit undir føroyskum flaggi misbrúktu okkara rættindi uttan fyrilit fyri donsku tjóðini."

"Í okkara felagsskapi við dønnum fingi vit munandi frælsi og livifót, men tað var ongantíð brøðralag í hesum frá okkara síðu. Hetta er tað skoðsmál, tað fólk, tann tjóð, ið savnast undir Merkinum ídag fær frá aðrari tjóð undir øðrum flaggi. Hetta mugu vit ásanna, ella taka avleiðingina av og verða flaggað út úr ríkisfelagsskapi-num av dønnum. Vit hava sjálvandi eisini møguleika at flagga út sjálvi. Ikki bert fyri at fáa sjálvsvirðingina aftur, men kanska einamest av virðing fyri dønnum."